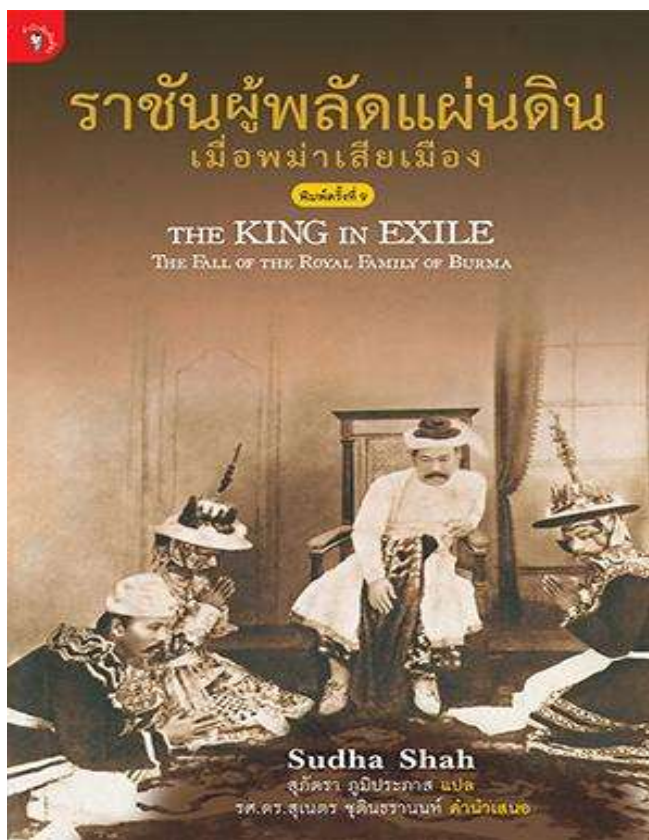

ราชันผู้พลัดแผ่นดิน เมื่อพม่าเสียเมือง

The King in Exile The Fall of the Royal Family of Burma

พัลลภมน สีนนท์¹

อีเมล panlayamon@hotmail.com โทรศัพท์ 0819247067

"ราชันผู้พลัดแผ่นดิน เมื่อพม่าเสียเมือง" เล่มนี้ เขียนโดย Sudha Shah (สุดาห์ ซาห์) ส่วนผู้แปล คือ สุภัตรา ภูมิประภาส ความยาว 424 หน้า จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชนในปี พ.ศ.2557 (ISBN : 9789740213291) เมื่อพม่าเสียเอกราชให้อังกฤษ พระราชวังไม้สักอันวิจิตรบรรจงแห่งกรุงมณฑลกลายเป็นเพียงอดีตอันรุ่งโรจน์ของพระเจ้าธีบอและพระนางศุภยาลัต กษัตริย์และราชินีองค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์คองบองของพม่า รวมทั้งพระราชธิดาและข้ารับใช้จำนวนหนึ่ง ถูกนำเสด็จไปประทับยังเมืองรัตนคีรี ประเทศอินเดีย ในความดูแลของรัฐบาลอังกฤษ ชีวิตกว่า 30 ปีในต่างแดนพลิกเปลี่ยนชะตากรรมของเชื้อพระวงศ์ที่ยิ่งใหญ่และความเป็นไปของประเทศไปพร้อมๆ กัน

เนื้อหาในแต่ละบทสรุปได้ดังต่อไปนี้

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาคแรก : ก่อนการเนรเทศ

บทที่ 1 อีบอและศุภยาลัต

อีบอ และศุภยาลัต มีพระราชบิดาคือพระเจ้ามินโดง และส่วนมารดาของศุภยาลัตคือชินผีวมะฉิน กษัตริย์ยุคนี้จะถูกให้แต่งงานกับญาติใกล้ชิดเพื่อสืบสายเลือดบริสุทธิ์ พระเจ้ามินโดงปกครองอาณาจักรอังวะ ศุภยาลัตเป็นลูกของชินผีวมะฉิน นางชอบทำตัวฝ่าฝืนประเพณี โดยชินผีวมะฉินหาทางแก้ไขด้วยการหาคู่ให้ หลังจากศึกษาในโรงเรียน 2 ปี อีบอที่สอบได้คะแนนดี ทำให้พระเจ้ามินโดงประทับใจ ขณะนั้นอีบอกับศุภยาลัตตกหลุมรักกันและเรื่องนี้ไปถึงหูชินผีวมะฉิน นางจึงหาทางเป็นแม่ยายของกษัตริย์ แต่การเลือกกษัตริย์ขึ้นอยู่กับกษัตริย์จะเลือกทายาทเอง มีการคาดการณ์ไว้ 3 พระองค์ แต่ในนั้นไม่มีอีบอ หลังจากพระเจ้ามินโดงประชวรหนัก นางชินผีวมะฉินเกลี้ยกล่อมให้คนอื่น ๆ สนับสนุนอีบอเป็นกษัตริย์ โดยจับเจ้าชายองค์อื่นๆไปขัง พระเจ้ามินโดงสังเกตความผิดปกติที่เจ้าชายหายไป โดยต้องไปเรียกเจ้าชายมาอีกครั้ง ให้แบ่งอาณาจักรอังวะเป็น 3 ส่วน ให้เจ้าชายที่คาดการณ์ไว้ 3 คน แยกไปดูแล ส่วนคนอื่น ๆ จะไปอยู่กับคนไหนก็ได้ แต่คำสั่งของพระองค์ถูกเพิกเฉย นางชินผีวมะฉินได้ล่อลวงให้พระเจ้ามินโดงตั้งอีบอเป็นรัชทายาท หลังจากพระเจ้ามินโดงสวรรคต อีบอจึงได้เป็นกษัตริย์ ศุภยาลัตได้แหกกฎมาอยู่กับกษัตริย์ ศุภยาลัตจึงเป็นมเหสีเอกแต่ในนามเท่านั้น เพราะศุภยาลัตเป็นผู้อยู่กับกษัตริย์ตลอด

บทที่ 2 ปีแรกของการครองราชย์

กนิหฺวันมินจี ต้องการให้กษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ โดยส่งเอกสารทศพิธราชธรรมให้อีบอดู แต่นางศุภยาลัตเห็นต่างเพราะเป็นการลดทอนอำนาจกษัตริย์ อีบอเชื่อฟังนาง ศุภยาลัตกล่าวหาศุภยาลัตว่า ทำเสน่ห์คุณไสย ทำให้ศุภยาลัตต้องกลับไปอยู่กับแม่ นางมีการแอบอ้างใช้ตำแหน่งมเหสีและสั่งให้พระเจ้าอีบอปลดเสนาบดีหลายคน ส่วนสมาชิกราชวงศ์ที่ถูกสังหารหมู่ คาดเดากันว่านางชินผีวมะฉินนางศุภยาลัตเป็นผู้สั่งการกันแน่ ราชอาณาจักรอังวะกับอังกฤษตั้งเครียดหลังจากสงครามทั้ง 2 ครั้งก่อนหน้านี้ เหตุผลในการทำสงคราม 3 ประการคือ 1. พระเจ้ามินโดงไม่ได้มีสัมพันธไมตรีกับอังกฤษ 2. การผูกขาดสินค้าบางประเภท ทำให้การค้าเสรีของชาวอังกฤษเป็นไปไม่ได้ 3. ผู้แทนอังกฤษเข้าเฝ้าไม่ได้ทำให้ปัญหาไม่ถูกแก้ไข อังกฤษมีแผนปลดกษัตริย์ที่จัดเตรียมขึ้น อีบอพยายามส่งทูตไปเจรจาแต่ล้มเหลว จึงมีการออกประกาศว่า พระองค์ไล่ข้าหลวงอังกฤษและจะจัดการกับพวกอังกฤษที่อยู่ในแผ่นดิน จากนั้นนางศุภยาลัตมีสถานะที่มั่นคงขึ้น เพราะประสูติพระโอรสที่อาจจะเป็นผู้สืบบัลลังก์

บทที่ 3 ชีวิตในพระราชวัง

อีบอและนางศุภยาลัตแทบไม่ออกไปข้างนอกเพราะกลัวถูกชิงบัลลังก์ อีบอจึงให้สร้างหอคอยที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพของกรุงมณฑลเย่ เนื่องจากทั้งสองไม่ค่อยออกไปข้างนอก ทุกๆเย็นจะมีมหรสพต่างๆมาเล่นถวาย นางศุภยาลัตชอบแต่งตัวมาก กลับกันที่พระเจ้าอีบอละเลยในการแต่งตัว เมื่อสถานะการเงินของอาณาจักรตกต่ำพระเจ้าอีบอจึงถอนคำสาบานในเรื่องการไล่ชาวอังกฤษ หลังจากนั้นต่างชาติที่ยินดีปฏิบัติตามธรรมเนียมมาเข้าเฝ้าพระองค์มากมายด้วยจุดประสงค์ทางการค้าและความอยาก

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รู้ยากเห็น แต่พระเจ้าอียิปต์ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของต่างชาติ เมื่อนางศุภยาลัตเป็นมเหสีจึงมีการยกเลิกธรรมเนียมต่างๆ

บทที่ 4 พระราชินีศุภยาลัต

มีการกบฏเกิดขึ้นหลังความพ่ายแพ้สงครามอังกฤษ-พม่า ปกติดองให้พระธิดาเมืองฉานเป็นพระมเหสีรองเพื่อกระชับความสัมพันธ์ แต่นางศุภยาลัตห้ามพระเจ้าอียิปต์มียศอื่นทำให้อาณาจักรขาดเสถียรภาพ เกิดปัญหาต่างๆในสังคมมากมาย แต่การทุจริตยังมีทุกที่ กษัตริย์พยายามแก้ปัญหาและใช้พิธีกรรมไสยศาสตร์เพื่อให้มีบารมี ศุภยาลัตมีพระครรภ์ทำให้คนอื่นมองว่าทั้งสองอยู่กันบราชกิจจนไม่มีเวลาให้เรื่องอื่น จากนั้นโอรสได้สิ้นพระชนม์ และนางศุภยาลัตตั้งท้องพระธิดาต่อทำให้ยะหนองกดตัน กษัตริย์ให้มียศเพิ่ม ยะหนองน่านางได้ขึ้นขึ้นมามีอำนาจ อียิปต์กษัตริย์และอยากสถาปนาเป็นมเหสีตำแหน่งเหนือ มีขึ้นจึงต้องปลอมตัวเพื่อลอบพบพระเจ้าอียิปต์และหมกตัวอยู่กับนางเมื่อศุภยาลัตใกล้คลอดเมื่อคลอดพระธิดาแล้วอียิปต์จึงบอกเรื่องนี้กับศุภยาลัต นางจึงกำจัดมิชินจีพร้อมกับยะหนอง ศุภยาลัตมีธิดา 2 คน จาก 5 คนที่รอดชีวิต เมื่อชินจีมีมะฉินถูกลดความสำคัญจึงคิดให้ศุภยาคะเลแต่งกับคนอื่นแต่งตั้งลูกเขยเป็นกษัตริย์ แต่นางศุภยาลัตรู้จึงถวายน้องสาวให้เป็นมเหสีรองพระเจ้าอียิปต์

บทที่ 5 สัญลักษณ์ของสงคราม

ชาวอังกฤษพยายามใส่ร้ายพระเจ้าอียิปต์และนางศุภยาลัตเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่มีอำนาจมาเป็นอาณานิคมเพื่อประโยชน์ทางการค้า อันเดโนผู้แทนบริษัทบอมเบย์-เบอร์มาเทรดดิ้ง คอมปานีถูกกล่าวหาเรื่องการจ่ายเรื่องสัมปทานส่งออกต่ำกว่าที่กำหนด รัฐบาลอังกฤษชี้ขาดในบัลลังก์พม่าให้อยู่ใต้รัฐบาล ถ้าไม่ยอมจะดำเนินการต่อ เมื่อมีคำขาดพม่าได้จัดประชุมขึ้นมีการแบ่งฝ่าย โดยเตงกะด๊ะมินจีกับนางศุภยาลัตเสนอให้ทำสงครามแต่กินทุนเงินที่เคยเห็นกองทัพอังกฤษไม่เห็นด้วยกับการทำสงคราม พระเจ้าอียิปต์ประกาศสงครามตามคำกดดันของนางศุภยาลัต มีการแจ้งประชาชนเรื่องการทำสงคราม โดยเตงกะด๊ะมินจีเป็นแม่ทัพที่เชื่อว่าอังกฤษจะไม่โจมตีจึงไม่กระตือรือร้นในเรื่องการเตรียมกองทัพต่อมากองกำลังอังกฤษในพม่ามีทั้งเรือรบและจุดประสงค์ที่จะยึดมณฑลและให้พระเจ้าอียิปต์ลงจากบัลลังก์ เตงกะด๊ะมินจีจึงเพ่งคิดได้

บทที่ 6 สงครามและคำลง

กองทัพของพม่าที่มีอุปการณัสมัยและการฝึกไม่ดีพอและไม่ได้เรียกรวมพลทหารที่กระจายกันอยู่ สร้างความตกใจให้วิศวกรที่ช่วยวางแผนปกป้องอาณาจักรที่มาพร้อมความผิดพลาดในการวางแผนที่รายละเอียดตกไปอยู่กับกองทัพอังกฤษ กองทัพอังกฤษต้องการให้พระเจ้าอียิปต์สละราชบัลลังก์ เสียเงินตั้งไปถึงมณฑลเลย นางศุภยาลัตเริ่มสงสัยเกี่ยวกับการรายงานเรื่องสงครามว่าจริงหรือไม่ จึงเรียกเด็กเหล่านั้นเข้าเฝ้าเพื่อเล่าในสิ่งที่พ่อกับแม่เด็กพูด เด็กๆต่างเล่าว่าพม่ารบแพ้ มีการจัดประชุมเร่งด่วนเพื่อยอมรับเงื่อนไขของอังกฤษ โดยพระเจ้าอังกฤษให้พระเจ้าอียิปต์ยอมแพ้ อียิปต์จึงรับเงื่อนไขทุกอย่างนำไปสู่การล้มล้างกษัตริย์และจุดจบของราชวงศ์คองบอง

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทที่ 7 ความปราชัยและการเนรเทศ

กองทัพอังกฤษรวมตัวกันเพื่อเคลื่อนพลสู่พระราชวัง จากนั้นพระเจ้าอีบอจึงมอบพระองค์และแผ่นดินให้อังกฤษ โดยขอแค่บ้านหลังเล็กๆในมณฑลเลยแต่คำขอนี้ไม่มีผล พระเจ้าอีบอประกาศยอมแพ้อย่างเป็นทางการและเสด็จออกจากพระราชวังโดยอนุญาตให้นำของที่ต้องการไปได้ ครอบครัวกษัตริย์ล่องแม่น้ำอีรวตลงไปสู่เมืองอย่างกึ่ง

ภาค 2 : ระหว่างการเนรเทศ

บทที่ 8 ครอบครัวกษัตริย์ในมัทราส

รัฐบาลอังกฤษไม่ต้องการให้พระเจ้าอีบอใช้ชีวิตอยู่ในพม่า จึงส่งชินผิ่วมะฉินและพระนางศุภยาจีพร้อมกับนางกำนัล 12 คนที่ไปเมืองทวายตอนใต้ของพม่า มีการตัดสินใจส่งกษัตริย์ไปประทับที่เมืองมัทราสในอินเดียใต้เป็นการชั่วคราว พระเจ้าอีบอไม่เคยออกจากบ้านเลย นอกจากการควบคุมพระเจ้าอีบอและครอบครัวของพระองค์อย่างใกล้ชิด รัฐบาลยังพยายามจะตัดสายสัมพันธ์ของพระองค์กับพม่า แต่ได้แจ้งรัฐบาลจะไม่ขัดขวางพระเจ้าอีบอในการบริจาคเงินเป็นการส่วนตัวผ่านมิตรสหายของพระองค์ หลายปีของการเนรเทศเจ้าหน้าที่หลายคนต่างส่งสารครอบครัวกษัตริย์ ปีค.ศ. 1886 ได้รับแจ้งว่าครอบครัวกษัตริย์จะถูกส่งไปที่เมืองรัตนคีรีหลังจากนางศุภยาลัตประสูติ และได้แจ้งว่าจะต้องอยู่ที่เมืองรัตนคีรีตลอดไป

บทที่ 9 เจ้าแผ่นดินพม่าที่ไร่กษัตริย์

พม่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอังกฤษ กินहु่นมินจีเรียกร้องให้ราชวงศ์คองบองขึ้นเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐบาลอังกฤษเพื่อลดการก่อกบฏต่างๆในพม่า แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้น ทรัพย์สินสมบัติต่างๆของราชวงศ์กลายเป็นรางวัลของสงคราม บางส่วนส่งไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เซาธ์ เคนซิงตัน ปราสาทถูกดัดแปลงเป็นที่พักของทหาร อังกฤษใช้เวลาถึง 4 ปี และใช้ความรุนแรงในการควบคุมพม่าให้สงบ โดยรัฐบาลอังกฤษไม่มีความพยายามฟื้นฟูระบอบกษัตริย์โดยเจ้าชายอื่นของราชวงศ์พม่า สั่งห้ามตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับราชวงศ์ หลังการยึดครองพม่า ความพยายามในการเผยแพร่ศาสนามีมากขึ้นแต่ไม่เป็นผล และไม่มีความสนใจในพระคัมภีร์เลย

บทที่ 10 กษัตริย์ในเมืองรัตนคีรี

ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้พบพระเจ้าอีบอ การสื่อสารทุกชนิดจะผ่านมิสเตอร์ฟานฮอร์ พระเจ้าอีบอและศุภยาลัต ชื่นเคื่องอย่างยิ่งที่ต้องมาตั้งรกรากที่นี่และบนถึงสภาพภูมิอากาศ แต่ก็ได้รับการยืนยันว่าไม่อาจกลับไปพม่าได้ ส่วนทรัพย์สินที่ทิ้งไว้จะตกเป็นรางวัลของสงคราม รัฐบาลได้อำนวยความสะดวกให้แก่ครอบครัวกษัตริย์ ได้เปิดบัญชีธนาคารในนามของพระเจ้าอีบอและจัดการเกี่ยวกับธุรกรรมการเงิน การเลือกจ้างคนอื่น ใน 3 ปีที่ผ่านมาพระองค์ไม่ได้มีความพยายามที่จะหนี จึงได้รับอนุญาตให้พบปะกับสุภาพบุรุษที่เคารพนับถือ ในด้านทรัพย์สินไม่ว่าจะได้รับเงินค่าครองชีพเพิ่มพระองค์ก็ไม่เคยใช้เพียงพอ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เลย รัฐบาลไม่ได้มองพระเจ้าธิดาเป็นอุปสรรคคุกคาม จึงเป็นผลของการควบคุมและจัดการเรื่องต่างๆด้วยความเห็นอกเห็นใจ

บทที่ 11 ครอบครัวกษัตริย์ในเมืองรัตนคีรี

เจ้าหญิงสี่ได้เกิดในเมืองรัตนคีรีโดยมีความฉลาดเหมือนนางศุภยาละต ชินฉวีมะฉินต้องการให้ศุภยาละต มาอยู่กับนางที่เมืองทวาย แต่ไม่ได้ส่งไป ชินฉวีมะฉินทะเลาะกับนางศุภยาละต นางศุภยาละตจึงย้ายไปที่เมืองมินกุน บวชชีที่นั่นจนถึงวาระสุดท้าย นางชินฉวีมะฉินใช้ชีวิตเพียงลำพังจนสิ้นพระชนม์ พระเจ้าธิดาพยายามทำให้เป็นที่พอใจของรัฐบาลแม้ยามที่กลัวตายจากโรคระบาดอย่างรุนแรงในบริเวณบ้านของพระองค์ ทำให้ต้องโยกย้ายครอบครัวไปพักที่บ้านอีกหลังหนึ่งในรัตนคีรี พระเจ้าธิดาให้อภัยรัฐบาลอังกฤษ แต่นางศุภยาละตมีความโกรธแค้นและเคียดแค้นมีความระแวงรัฐบาลอังกฤษจึงทำอาหารเองทุกมื้อ ศุภยาละตเป็นผู้เลี้ยงดูเจ้าหญิงทั้งสี่ เจ้าหญิงทั้งสี่จึงสนิทกับน้ามากกว่ามารดา ทั้งครอบครัวแทบไม่ได้ออกไปไหน นางศุภยาละตทรุดลงจากอาการป่วย

บทที่ 12 เจ้าหญิงเจริญวัย

พระเจ้าธิดาต้องการบ้านหลังใหม่เพราะธิดาทั้ง 4 โตขึ้นจึงสร้างบ้านที่อยู่ห่างจากเมือง พระเจ้าธิดาไม่ต้องการให้เจ้าหญิงแต่งงานกับคนที่ไม่ใช่เชื้อพระวงศ์พม่า ในต้นปีค.ศ. 1906 เจ้าหญิงใหญ่ตกหลุมรักกับโกปาลทำให้กำเนิดทารกที่ชื่อว่าตูดู ซึ่งครอบครัวพยายามปกปิดเรื่องนี้กับรัฐบาล ต่อมาก็มีกำหนดแต่งงานกันทั้งสอง บ้านหลังใหม่ได้สร้างเสร็จในปีค.ศ. 1910 รัฐบาลได้ซักถามถึงการสมรสของเจ้าหญิง แต่พระเจ้าธิดาทรงนิ่งเงียบ ต่อมาพระนางศุภยาละตสิ้นพระชนม์ โดยพระเจ้าธิดาให้ส่งร่างของนางกลับไปที่กรุงมณฑลแต่ผู้ว่าราชการพม่าปฏิเสธ จึงต้องฝังศพที่เมืองรัตนคีรีในอาณาจักรเขตบ้านพัก รัฐบาลพม่าส่งรายชื่อเชื้อพระวงศ์ 14 คนที่ยังไม่สมรสมาให้ แต่ไม่มีใครสืบสายเลือดบริสุทธิ์ พระเจ้าธิดาตอบกลับมาเพียงชื่อที่ 12 คือหม่องเป่จี แต่ก่อนการสมรสต้องทำการเจาะหูก่อน เมื่อได้เวลาอันเป็นมงคลจึงมีการเจาะหูทั้งสองข้างของเจ้าหญิงทุกคนด้วยเข็มทองคำแท้

บทที่ 13 ความคับข้องใจและการมีปากเสียง

เจ้าหญิงทุกคนทำงานฝีมือได้ดี ความตึงเครียดในบ้านสูงขึ้นและเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เจ้าหญิงใหญ่กับเจ้าหญิงสอง กับเจ้าหญิงสี่ยึดเอาเจ้าหญิงสามมาเป็นพวก เจ้าหญิงสามต้องการให้รัฐบาลเข้าแทรกแซงโดยด่วน เธอบอกว่าเจ้าหญิงสี่กำลังดำเนินการจัดส่งหินหม่องลัตและครอบครัวกลับพม่า เจ้าหญิงสองแอบหนีออกจากอาณาเขต ไปพบกับหินหม่องลัตและหนีไปสโมสรรัตนคีรีด้วยกัน ธิดาและสมาชิกในครอบครัวโกรธมากโดยไม่อนุญาตให้เจ้าหญิงสองแต่งงานกับคนนั้นพระองค์จึงไม่ต้องการให้เธอกลับมา แต่เมื่อพระองค์สงบสติอารมณ์ได้จึงเสนอขอปรับ แต่เจ้าหญิงสองปฏิเสธและพูดว่าจะฆ่าตัวตาย พระเจ้าธิดาเผชิญกับความทุกข์สับสนเมื่อเจ้าหญิงสองหายไป

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทที่ 14 พระเจ้าธิบอสสิ้นพระชนม์และความโกลาหลก็ตามมา

ธิบอสล้มป่วยลงประชวรอย่างหนักและสิ้นพระชนม์ นางศุภยาลัตให้เจ้าหญิงสีจัดการทุกอย่าง ซึ่งเจ้าหญิงสีต่อต้านการแทรกแซงใดๆจากรัฐบาล มุ่งจะส่งพระศพไปฝังที่มณฑลทะเลย์ แต่ไม่ได้รับอนุญาต ในขณะนั้นรัฐบาลสนใจดำเนินการแต่งงานของเจ้าหญิงสอง โดยเจ้าหญิงสีกล่าวหาเจ้าหญิงสองว่าทำคุณไสยจนพระเจ้าธิบอสสิ้นพระชนม์ทำให้เกิดเสียงคัดค้านอย่างรุนแรง หลังจากพิธีฝังศพ เจ้าหญิงสองแต่งงาน รัฐบาลพม่าตอบกลับโดยรู้ว่าการกลับมาของครอบครัวกษัตริย์จะเกิดความปั่นป่วน จึงยับยั้งการส่งกลับ จนกว่าสงครามโลกครั้งที่ 1 จะยุติ เจ้าหญิงใหญ่ตั้งท้องกับโกปาล ครอบครัวเธอปฏิบัติกับเธออย่างจืดชืด เธอแจ้งรัฐบาลว่าไม่มีความสุข รัฐบาลจึงจะส่งไปอยู่กับเจ้าหญิงสอง เจ้าหญิงใหญ่ได้สูญเสียลูก เจ้าหญิงใหญ่ไปอยู่กับเจ้าหญิงสองโดยเจ้าหญิงใหญ่กับเจ้าหญิงสามไม่ยากกลับพม่า เมื่อสงครามโลกยุติ รัฐบาลพม่าจึงอนุญาตให้ทั้งครอบครัวกลับพม่า

บทที่ 15 ก่อนการสิ้นสุดการเนรเทศ

ศุภยาลัตต้องการให้ศพของธิบอสและศุภยาทะเลกลับพม่า ย้ำว่าให้ส่งเจ้าหญิงใหญ่และลูกสาวไปอยู่ที่ร่างกุ้งแต่ให้แยกไปอยู่บ้านอีกหลังหนึ่ง รัฐบาลพม่าไม่ยอมให้นำศพกลับพม่าทุกกรณี ทางครอบครัวจึงหยุดการเดินทางถ้าไม่มีพระศพของทั้งสองไปด้วย นางศุภยาลัตประหรนางได้เขียนพินัยกรรมโดยได้ตัดเจ้าหญิงสองออกจากส่วนแบ่ง จ่ายเงินให้เจ้าหญิงใหญ่ตามปกติและยกทุกอย่างให้เจ้าหญิงสามและเจ้าหญิงสี ภายใน 1 สัปดาห์หลังพิธีฝังศพครอบครัวกษัตริย์เก็บของให้ความร่วมมือยกเว้นเจ้าหญิงใหญ่ และครอบครัวก็พร้อมสำหรับการเดินทางกลับบ้านที่รอคอยมานาน

ภาคที่สาม : หลังการเนรเทศ

บทที่ 16 คินสู่แผ่นดินแม่

ในการกลับมาไม่มีใครมาต้อนรับ บ้านหลังใหม่มีขนาดใหญ่โตมากนัก ศุภยาลัตเก็บตัวบนบ้าน เมื่อมีคนพม่ามาเยี่ยมจึงช่วยคินชีวิตชีวิตชีวาของพระนางได้ แต่ส่งผลกระทบต่อเจ้าหญิงใหญ่ ซึ่งนางคลอดทารกตายตอนคลอดนางยังตัวเองอยู่กับลูกสาวของเธอ ในเรื่องการแต่งงานเขายืนยันว่าแต่งไม่ได้เพราะจะทำให้เขาเป็นจืดชืด เจ้าหญิงใหญ่ต้องการมาอยู่ที่บ้านของเธอและสามารถไปหาเธอได้ โดยมีการพิจารณาและเห็นว่าเจ้าหญิงใหญ่ไม่ควรกลับไปรัตนคีรี รัฐบาลจึงถามถึงการสละฐานันดรศักดิ์หรือไม่ เธอยินยอมและได้รับอนุญาตให้กลับไปยังรัตนคีรีและไม่ได้กลับมาแผ่นดินเกิดหรือได้เห็นหน้ามารดาและน้องสาวอีกเลย

บทที่ 17 พระนางศุภยาลัต

เจ้าหญิงสีและโกโกแต่งงานกันและย้ายไปอยู่บ้านเช่าของตัวเอง เจ้าหญิงสามแต่งงานกับเจ้าชายให้ดินโกต่อจี ศุภยาลัตไม่เห็นด้วยเขาจึงหนีไปมณฑลทะเลย์ด้วยกัน ครึ่งปีหลังนางศุภยาลัตทรงให้อภัยและชวนเธอกลับมาอยู่กับนาง ก่อนถึงวันประสูติของพระนางศุภยาลัต นางสิ้นพระชนม์ด้วยอาการหัวใจ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วย โดยพิธีศพของพระราชินีมีบทบาทสำคัญในการหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณในการรักษาในหมู่ชาวพม่าทุกชนชั้น

บทที่ 18 เจ้าหญิงสี่

ใน 7 ปีนางมีลูกชาย 4 คนและลูกสาว 2 คน เจ้าหญิงสามกับเจ้าหญิงสี่แตกต่างกัน เจ้าหญิงสี่ต้อนรับคนที่มาเยี่ยมเยือน โดยรัฐบาลรู้สึกที่เจ้าหญิงสี่ควบคุมยาก และขึ้นชื่อว่าเจ้าหญิงจอมกบฏ รัฐบาลจึงตัดสินใจกำจัดเธอโดยการเนรเทศเธอและครอบครัวเธอไปอยู่กับชุมชนชาวมอญที่เมืองมะละแหม่ง โดยรัฐบาลไม่ให้ลูกของเธอไปที่บ้าน เธอไม่พอใจที่ถูกควบคุมตามแบบอังกฤษอย่างเป็นระบบ เจ้าหญิงสี่ถึงแก่กรรมทำให้การหมั้นหมายของเธอกับหลานชายกับเจ้าฟ้าแห่งเหิงยวฉ่วยยุติลง

บทที่ 19 เจ้าหญิงใหญ่กับโกपाल

บ้านใหม่ของเธอเป็นกระท่อมหลังเล็กๆ การใช้ชีวิตในเมืองนี้จะมีการแบ่งชนชั้น โดยครอบครัวของโกपालไม่ยินดีกับการกลับมาของเจ้าหญิงใหญ่ โกपालจะปั่นจักรยานไปหาเธอช่วงเย็นและใช้เวลากับเธอประมาณ 1 ชั่วโมง โกपालทำตามสัญญาที่บอกว่าจะแบ่งเวลาให้ทั้งสองครอบครัวอย่างเป็นธรรมให้ได้ เจ้าหญิงใหญ่ไม่มีลูกอีกหลังแต่งงาน ส่วนตุตู่แต่งงานกับซูการ์และย้ายไปอยู่บ้านหลังใหม่ ปีค.ศ. 1947 บ้านของเจ้าหญิงใหญ่โดยเจ้าของที่ได้ขอให้นางย้ายไปอยู่ที่อื่น โกपालจึงย้ายไปอยู่ที่ดินของเขาเพราะรู้ว่าเธอจะอยู่ได้อีกไม่นานและมีคนมาเยี่ยมจึงไม่อยากให้เห็นว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร หลังจากนั้นนางก็ถึงแก่กรรม

บทที่ 20 ลูกสาวของเจ้าหญิงใหญ่

ตุตู่ถูกมองว่าเป็นลูกนอกกฎหมายที่ไร้วรรณะนางไม่มีใคร จึงปรารถนาที่จะมีครอบครัว เมื่อแต่งงานนางดำเนินชีวิตตามแบบของชาวมาราธิ เพราะต้องการให้ลูกสาวของเธอกลมกลืนในสังคม เธอหันมานับถือฮินดู เธอมีลูกกับสามี 9 คน ตุตู่ไม่เคยอับอายในการทำงานประเภทต่างๆ เธอเป็นคนดีชอบช่วยเหลือเด็กที่ถูกทิ้ง ช่วงถึงวาระสุดท้าย ตุตู่ขอรับประทานตามท้องถนน เสียความทรงจำ ตุตู่ไม่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับญาติที่เป็นพม่าเลยและไม่เคยพูดถึงพวกเขา นางสิ้นลมด้วยอายุ 94 ปี

บทที่ 21 เจ้าหญิงสอง

สามีของเธอเข้ากับคนอื่นได้ง่าย ทั้งคู่โดดเด่นในสังคมของกาลิมปาง สามีของเธอรักเจ้าหญิงสองมาก พยายามให้นางร่วมกิจกรรมและงานอดิเรกของเธอด้วย สามีของเธอปฏิบัติกับเธอเช่นเจ้าหญิงโดยตลอดมา แต่ทั้งสองมักจะเงินขาดมืออยู่เสมอ ทั้งคู่ไม่มีลูกด้วยกันจึงรับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยงชื่อว่าอาหลูจี ในปีค.ศ. 1936 เธอย้ายบ้านไปพาโนรามา หลังจากพม่าได้รับอิสรภาพ การจ่ายค่าครองชีพจึงยุติลง ชีวิตของทั้งคู่จึงพลิกผัน พุทพม่าพยายามหว่านล้อมให้กลับพม่าแต่ลัทธิขัณฑ์ปฏิเสธ หลังจากงานปัญหาสุขภาพเข้าโจมตีทั้ง 2 คน สามีของเธอถึงแก่กรรม นางโอนทรัพย์สินให้ลูกของนาง นางเสียชีวิตเมื่ออายุ 75 ปี

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทที่ 22 เจ้าหญิงสาม

เป็นที่รักของครอบครัวแต่งงานกับเจ้าของที่ดินโก่ดอจีย้ายไปมณฑลทะเลย์ สามิของเธอใช้เงินฟุ้งเฟ้อมีหนี้มากมาย และได้หย่าขาดกับสามิ นางได้พบรักใหม่กับทนายอูเมียะอู มีปัญหาเรื่องพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยงเข้ากันไม่ได้วัยที่ต่างกันทำให้สามิของเธอเล่นสนุกกับสาวใช้ นางพยายามประคับประคองชีวิตคู่ เมื่อไม่ได้ค่าครองชีพ นางจึงมาอยู่ที่บ้านพักของสามิ หลังจากนั้นสามิของนางได้เสียชีวิตลง ส่วนเจ้าหญิงสามิได้จากไปในวัย 76 ปี

บทที่ 23 บุตรธิดาของเจ้าหญิงสี่

แม้ว่ารัฐบาลพยายามแยกเด็ก ๆ ออกจากความเป็นอดีตราชวงศ์ แต่พวกเขามีความรู้สึกผูกพันกับวงศ์ตระกูลของตนมาก ลูก ๆ ไม่ได้อยู่กับบิดา แต่อยู่กับเจ้าชายต่อพญาจี ผู้รับผิดชอบน้องๆทุกคน

- เจ้าชายต่อพญาจี สมรสกับซูซานพวกเขาไปในเมืองป๋ยัมนะนา ขณะที่รถทั้ง 2 คันแล่นผ่านถนนช่วงที่มีแนวแสงกันผู้ก่อความไม่สงบมีการยิงใส่รถทั้ง 2 คัน เจ้าชายต่อพญาจีจึงจบชีวิตลงอย่างน่าสลด
- เจ้าหญิงไท่ซุพญาจี เป็นสาวโบฮีเมียนรักในศิลปะและดนตรี นางตกหลุมรักพี่ชายซูซานได้แต่งงานกัน เธอเป็นที่ต้องการของหนุ่มๆ สามิเขาจึงกลายเป็นคนขี้หึง สามิเธอทำงานเลี้ยงดูครอบครัวจนเสียชีวิต ลูกสาวทั้งสองมีการเงินที่ดี ลูกชายของเธอยังต้องสู้ชีวิต
- เจ้าชายต่อพญาแต่งงานกับเจ้าหญิงริต้า มีลูกชาย 5 คนและลูกสาว 3 คน มีลูก 2 คนที่เสียเมื่อยังเล็ก ชีวิตแต่งงานยาวนาน 58 ปีที่แสนสุข เจ้าหญิงริต้าจากไปด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน ส่วนเจ้าชายต่อพญาคิดถึงเธอมากและรำลึกถึงเธอด้วยความรัก
- เจ้าชายต่อพญาแห่ง เป็นนักกีฬาฟุตบอล เจ้าหญิงสามจึงจัดจิ๋วให้เขา แต่มีบรรดาสาวที่ต้องการเรียกร้องความสนใจเข้ามาเยี่ยมที่วัดตลอด จึงสีกและเลี้ยงชีพด้วยการสอนภาษาอังกฤษ
- เจ้าชายต่อพญาทะเล แสดงออกทางการเมืองมากต่อต้านอังกฤษ ตกหลุมรักขึ้นแหมะระหว่างการประท้วงถูกจับเข้าคุก และได้ออกมาสอนพิเศษที่บ้านของตนเองต่อสู้กับความป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจล้มเหลว
- เจ้าหญิงไท่ซุพญาทเว ได้อันดับที่ 2 การประกวดนางงามพม่า หลบหนีเพราะการตามตื้อของพี่ชาย เจ้าหญิงสามจึงตัดสินใจแต่งงานกับลูกชายคนโตเจ้าชายต่อพญา ความต่างวัยทำให้สามิของเธอมีความสัมพันธ์กับเมียนเมียนซึ่งเป็นคนที่เจ้าหญิงไว้วางใจ นางเสียใจมากและเสียชีวิตใจเวลาต่อมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทสรุป

หนังสือ “ราชันผู้พลัดแผ่นดิน” นี้ เป็นหนังสือที่แสดงเรื่องราวความเป็นมาของราชวงศ์คองบอง และเรื่องราวต่างๆ ของครอบครัวกษัตริย์ธิบอ ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการเนรเทศ การเรียบเรียงหนังสือในเล่มนี้แบ่งออกตามช่วงเวลาอย่างชัดเจน ทำให้เข้าใจง่ายถึงประเด็นสำคัญในแต่ละบท การใช้ภาษา นอกจากนี้แหล่งข้อมูลหรือหลักฐานมีการนำมาใช้มีความน่าเชื่อถือมาก เช่น การอ้างอิงจากหนังสือบทสัมภาษณ์และจดหมาย หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/ประกาศ/บันทึก และเอกสารจากหอจดหมายเหตุที่เมืองต่างๆ ในมุมมองที่โดดเด่นคือ การแทรกภาพเข้าไปในบางส่วนของหนังสือทำให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อบทที่น่าสนใจ ชวนติดตามมากยิ่งขึ้น

ช่วงที่ละครโทรทัศน์เรื่องเพลิงพระนาง ออกอากาศครั้งแรกในปีพ.ศ.2539 และนำมาออกอากาศอีกครั้ง (ฉบับรีเมค) ในปี พ.ศ. 2560 ทำให้คนไทยสนใจประวัติศาสตร์พม่าในยุคเปลี่ยนผ่านมากขึ้น โดยละครเรื่องนี้เขียนบทละครดัดแปลงมาจากหนังสือ “เที่ยวเมืองพม่า” ของสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหนังสือ “พม่าเสียเมือง” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเนื้อหาที่ถูกดัดแปลงนั้น แม้ว่าจะเสริมเติมแต่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง แต่ก็ทำให้หลายคนสนใจและหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องราวของพระนางศุภยาลัต และพระเจ้าธิบอ พระราชาและพระราชินี องค์สุดท้ายของราชวงศ์คองบอง มากขึ้น ซึ่งเรื่องราวของหนังสือ “ราชันผู้พลัดแผ่นดิน” ก็เปรียบเสมือนคำอธิบายเพิ่มสำหรับคนที่อยากรู้ว่า ความจริงที่ปรากฏในละครนั้นมีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด เนื้อหาของหนังสือได้บอกเล่าถึงจุดที่สูงที่สุดและจุดที่ต่ำที่สุดของราชวงศ์คองบอง โดยการให้สัมภาษณ์จากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ และผู้ที่ได้มีโอกาสใกล้ชิดพระเจ้าธิบอและพระราชินีศุภยาลัต ทั้งที่อยู่ในยุครุ่งเรือง และถูกเนรเทศไปอยู่ยังเมืองรัตนคีรี แม้ว่าหนังสือเล่มนี้ จะไม่ใช่นิยายและเป็นการเล่าเรื่องผ่านการสัมภาษณ์ผู้คนที่อยู่ในเหตุการณ์ แต่สุดท้ายแล้ว ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ ก็ได้ทำให้การเล่าเรื่องของกษัตริย์ที่ต้องตกเป็นผู้แพ้ในยุคล่าอาณานิคมเป็นเรื่องสนุกและชวนอ่าน ขณะเดียวกัน ก็ยังได้นำเสนอเรื่องจริงที่ทำให้เห็นว่า เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเจ้าธิบอ และราชินีศุภยาลัต บางเรื่องนั้น ก็ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ได้ว่า เป็นความจริงเพียงใด แต่บางเรื่องก็ได้รับการยืนยันว่า เป็นความจริง จากปากคำของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เล่าได้ตรงกัน โดยเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึงเรื่องราวของกษัตริย์ธิบอกับพระนางศุภยาลัตและครอบครัวเป็นหลัก โดยเนื้อหาแบ่งเป็นสามภาค คือ ก่อนการเนรเทศ ระหว่างการเนรเทศ และหลังการเนรเทศ

ภาคแรก : ก่อนการเนรเทศ กล่าวถึงเรื่องราวของกษัตริย์ธิบอกับพระนางศุภยาลัตในตอนต้นอาทิ ชีวิตในพระราชวังก่อนการครองราชย์และระหว่างการครองราชย์ และเรื่องราวเกี่ยวกับข้อพิพาทระหว่างบริษัทของอังกฤษกับรัฐบาลกษัตริย์ ซึ่งกษัตริย์ธิบอผู้อ่อนประสพการณ์ก็ประสบกับคำแนะนำของคนใกล้ชิด ทำให้ปัญหาข้อพิพาทไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องอันนำมาสู่สงครามอังกฤษ-พม่าครั้งที่สาม การสูญเสียราชบัลลังก์ และการถูกเนรเทศไปอินเดีย

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาคสอง : ระหว่างการเนรเทศ เนื้อหาภาคนี้จะกล่าวถึงครอบครัวกษัตริย์ธิบอระหว่างการถูกเนรเทศ เริ่มต้นจากการเดินทางในช่วงแรก จากเมืองมัทราสสู่เมืองรัตนคีรีที่ซึ่งพระองค์จะต้องใช้ชีวิตอยู่เมืองนี้ตราบนานหลายปี และเรื่องราวในครอบครัวพระเจ้าธิบอระหว่างการอาศัยอยู่ที่เมืองนี้ ซึ่งระหว่างนี้ได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้น อันส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อครอบครัวกษัตริย์

ภาคสาม : หลังการเนรเทศ โดยหลังจากการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าธิบอ รัฐบาลอังกฤษได้ตัดสินใจส่งครอบครัวกษัตริย์เดินทางกลับพม่า ซึ่งเรื่องราวในภาคนี้จะกล่าวถึงชีวิตของพระนางศุภยาลัต ในเมืองร่างกุ้ง ตลอดจนชีวิตของเจ้าหญิงทั้งสี่ผู้ซึ่งเป็นธิดาของพระเจ้าธิบอและพระนางศุภยาลัต โดยชะตาชีวิตของเจ้าหญิงและทายาทของแต่ละองค์นั้นแตกต่างกันออกไป บางองค์เลือกที่จะกลับไปใช้ชีวิตอยู่ที่อินเดียและยอมละทิ้งฐานันดรศักดิ์โดยมีชีวิตที่เรียบง่ายที่นั่น บางองค์ได้แต่งงานกับคนที่ตนเองรัก และบางองค์มีทายาทที่ประสบความสำเร็จสามารถเลี้ยงชีพตัวเองได้

กล่าวโดยสรุปหนังสือเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านได้เปิดรับมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่าช่วงเสียเอกราชสู่ยุคอาณานิคมของอังกฤษ ที่อาจไม่เหมือนกับภาพที่ผู้อ่านคุ้นเคย หรือเคยได้ยินได้ฟังหรือรับรู้มา รวมถึงมุมมองที่มีต่อพระเจ้าธิบอและพระนางศุภยาลัตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เรารับรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้านที่เราเชื่อว่าเป็นศัตรูคู่แค้นของไทยเมื่อครั้งอดีตในหลายมิติยิ่งขึ้น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เอกสารอ้างอิง

ชาห์ สุดาห์. (2559). ราชันผู้พลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง (สุภัตรา ภูมิประภาส, ผู้แปล).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร